

Haldokló éjszaka

Akár osztálytársi találkozónak is beillett volna, s bár eléggé komor hangulatban telt el, mégsem gondolta volna senki, hogy tragédiába fog torkollni.

Edward Talliaferro, aki épp akkor tért vissza a Holdról, s a lába még nem szokta meg a gravitációt, Stanley Kaunas szobájában találkozott két társával. Kaunas rosszkedvűen állt fel, hogy üdvözlje vendégét. Battersley Ryger ülve maradt, és csak bólintott.

A tagbaszakadt Talliaferro óvatosan ereszkedett le a pamlagra, szokatlan súlyossága nagyon is zavarta. Kissé fintorgott, vastag ajka megrándult a szörzet alatt, amely száját, állát és arcát borította. Aznap már találkoztak egyszer szertartásosabb körülmények közt. De most először maradtak magukra, s Talliaferro meg is jegyezte:

- Nagy nap ez a mai! Tíz esztendő óta most találkozunk első alkalommal, sőt az avatásunk óta csak most.

Ryger orra megrándult. Nem sokkal az avatás előtt orrcsontja eltört, s a csillagászdiplomáját is úgy vette át, hogy arcát kötés torzította el.

- Tán pezsgőt is rendeltetek? - kérdezte mogorván. - Vagy valami egyebet?

- Ugyan! - mondta Talliaferro. - A történelem első nagy bolygóközi kongresszusán csak nem fogsz ilyen komor képet vágni? Főleg barátok közt?

- A Föld az oka - szólalt meg hirtelen Kaunas. - Rosszul érzem itt magam. Nem bírom megszokni. - Fejét csóválta, de a rosszkedv továbbra is lerítt az arcáról.

- Bizony - mondta Talliaferro. - Én is olyan súlyos vagyok. Ez minden energiát kiszed belőlem. Neked még jobb, mint nekem, Kaunas. A Merkúron a gravitáció a normálishoz képest 0,4. A Holdon mindössze 0,16. - Ryger mondani akart valamit, de Talliaferro nem hagyta. - A Ceresen pedig 0,8-ra szabályozott álgavitációs teret használnak. Neked, Ryger, nem lehet semmiféle problémád.

A ceresi csillagász bosszús képet vágott.

- A szabad levegő az oka. Űruha nélkül kimenni a szabadba, az visel meg ennyire.

- Úgy is van - helyeselt Kaunas. - S hagyni, hogy a Nap süssön ránk. Csak úgy egyszerűen hagyni, hogy süssön.

Talliaferro Öntudatlanul visszakanyarodott a múltba. „Nem sokat változtak. És én sem változtam sokat - gondolta. - Persze, mindannyian tíz évvel öregebbek vagyunk. Ryger kissé meghízott, Kaunas sovány arca pergamenszerűvé vált, de mindkettőjüket felismertem volna, még ha váratlanul találkozom is velük.”

- Nem hiszem, hogy a Föld van ránk ilyen rossz hatással - mondta, - Ne áltassuk magunkat!

Kaimas felkapta a fejét. Kis emberke volt. Kezével gyorsan, idegesen hadonászott, s mindig mintha a kellenél egy számmal nagyobb ruhát viselt volna.

- Villiers! - mondta. - Igen. Néha-néha eszembe jut. - Aztán elkeseredetten így folytatta: - Levelet kaptam tőle.

Ryger föl egyenesedett, olajbarna arcbőre még sötétebbé vált.

- Ne mondd! - mondta energikusan. - Mikor?

- Egy hónapja.

Ryger Talliaferrohoz fordult.

- És te?

Talliaferro békésen hunyorított, s bólintott.

- Meghibbant - mondta Ryger. - Azt állítja, hogy felfedezte az űrbeli tömegátvitel gyakorlati módszerét. Nektek is megírta? Hát akkor erről van szó... Mindig is kissé mániákus volt. Most teljesen összeomlott.

Vadul dörzsölgette az orrát, s Talliaferro arra a napra gondolt, amikor Villiers betörte Ryger orrát.

Villiers tíz év óta úgy kísértette őket, mint valamilyen bűn bizonytalan árnya, olyan bűné, amelyet nem követtek el. Együtt dolgoztak diplomamunkájukon, négy kiválasztott, lelkes ember, akiket olyan hivatásra képeztek ki, amely ebben a bolygóközi korban újabb csúcsokra érkezett.

A csillagvizsgálók új világokra szegezték távcsöveiket, s immár légüres térben, a levegő zavaró hatásától mentesen.

A Hold-csillagvizsgálóból a Földet és a belső bolygókat lehetett tanulmányozni: a néma világot, amelynek egén a honi bolygó függött.

A Merkúr-csillagvizsgáló, amely legközelebb van a Naphoz, a Merkúr északi sarkán állt, ahol a terminátor - a világos féltekét a sötétől elválasztó vonal - alig-alig ingadozott, s így a Nap egy helyben állt a szemhatáron, úgyhogy a legapróbb részletekig tanulmányozhatták a központi csillagot.

A Ceres-csillagvizsgáló - mindegyik közt a legújabb, legmodernebb - kutatási területe a Jupitertől egészen a legkülső galaxisokig terjedt.

Akadtak persze árnyoldalai is a dolognak. Mivel a bolygóközi utazás még ma sem volt könnyű, a kutatók

csak ritkán kaptak szabadságot, jóformán semmiféle normálisnak nevezhető életet nem élhettek, de ez mégis szerencsés nemzedék volt. A tudomány terén mindent leartott, s az eljövendő kor tudósainak csak a csillagközi hajtómű feltalálása nyithatna ehhez hasonló, újabb tágas horizontot.

Ez a négy szerencsés fickó: Talliaferro, Ryger, Kaunas és Villiers ugyanolyan helyzetben volt, mint Galilei, aki az első igazi távcső birtokában nem is nézhette az eget anélkül, hogy valami jelentősebb felfedezést ne tett volna.

De ekkor Romano Villiers megbetegedett, reumás lázat kapott. Ki tehetett róla? A szíve megsérült, botladozott.

Négyük közt Ő volt a legkiválóbb, a legszebb reményekkel kecsegtető, a legszorgalmasabb - és még a tanulmányait sem tudta befejezni, nem tudott doktorátust szerezni.

És ami még ennél is nagyobb baj volt: nem hagyhatta el a Földet, az induló űrhajó gyorsulása megölte volna.

Talliaferrot a Holdra küldték, Rygert a Ceresre, Kaunast a Merkúrra, egyedül Villiers maradt otthon, életfogytiglan a Földön.

Szerették volna kifejezni együttérzésüket, de Villiers már-már gyűlölettel utasította vissza. Sértette, szidalmazta őket. Ryger kijött a sodrából, az öklét rázta, s ekkor Villiers üvöltve nekitámadt, és betörte az orrát.

Ryger, úgy látszik, nem felejtette el ezt, s most ujjával óvatosan megtapogatta az orrát.

Kaunas homlokára girbegurba ráncok szaladtak.

- Eljött a kongresszusra. Itt lakik a szállodában, a 405-ös szobában.

- Nem akarok találkozni vele - jelentette ki Ryger.

- Fel fog jönni. Azt mondta, találkozni akar velünk. Azt hiszem, kilenc órát mondott. Bármely pillanatban itt lehet.

- Akkor - mondta Ryger ha nem haragusztok meg érte, én elmegyek...

- Várj! - szólalt meg Talliaferro. - Mi baj lehet abból, ha találkozol vele?

- Nincs semmi értelme. Őrült alak.

- Akkor is! Ne legyünk kicsinyesek! Félsz tőle?

- Félni? - Ryger megvetően nézett maga elé.

- Hát akkor idegesít! Mi okod van az idegességre?

- Nem vagyok ideges - válaszolta Ryger.

- Dehogynem! Mindannyiunknak büntudata van miatta, pedig igazán nincs rá okunk. Semmiről sem tehetünk. - De védekező hangszíjjal beszélt, s ezt érezte is.

És amikor ebben a pillanatban megszólalt az ajtócsengő, mindhárman összerezzenek, és megfordulva nyugtalanul meredtek a válaszfalra, amely köztük és Villiers között állt.

Nyílt az ajtó, s belépett rajta Romano Villiers. Kényszeredetten felálltak, hogy üdvözöljék, s aztán csak álltak zavarodottan, egyikük sem nyújtott kezet az érkezőnek.

Villiers gúnyosan nézett végig rajtuk.

„Ő aztán megváltozott!” - gondolta Talliaferro.

Így is volt. Villiers szinte minden ízében Összezsugorodott. Hajlottsága alacsonyabbá tette. Ritkásodó haja alól kilátszott a fejbőre, kézfejét tekervényes kék erek barázdálták. Lerítt róla, hogy beteg. Semmi sem emlékeztetett rajta régi önmagára, miközben mereven nézte őket, csak nyugodt, halkra fogott bariton hangja, amikor megszólalt.

- Barátaim! - mondta. - Űrjáró barátaim! Elvesztettük egymással a kapcsolatot.

- Hello, Villiers! - üdvözölte Talliaferro.

Villiers végigmérte.

- Hogy vagy?

- Megvagyok.

- És ti?

Kaunas halvány mosolyt erőltetett az arcára, s valamit motyogott. Ryger kitört:

- Nos, Villiers... mit akarsz?

- Ryger, a dühös ember... - mondta Villiers. - Hogy van a Ceres?

- Amikor eljöttem, jól volt. Hát a Föld?

- Ezt a saját szemeddel láthatod - válaszolta Villiers, de e szavak közben láthatóan megmerevedett.

- Remélem - folytatta hogy mindhárman azért jöttetek el a kongresszusra, hogy holnapután meghallgassátok az előadásomat.

- Az előadásodat? Miféle előadásodat? - kérdezte Talliaferro.

- Mindannyiótoknak megírtam. A tömegátviteli elméletemről tartok előadást.

Ryger szája szöglete mosolyra görbült.

- Igen. megírtad. Bár arról nem írtál, hogy előadást fogsz tartani, s ha emlékezetem nem csal, nem is szerepelsz az előadók listáján. Ha szerepelnél, észrevettem volna.

- igazad van. Nem szerepelek a listán. És nem is készítettem kivonatot publikációra.

Villiers kipirult, s Talliaferro nyugtatgatva megszólalt:

- Ne izgasd fel magadat, Villiers! Nem vagy valami jó bőrben...

Villiers hirtelen felé fordult.

- Köszönöm, hogy így aggódsz értem - mondta vonagló ajakkal de a szívem még bírja!

- Ide figyelj, Villiers! - szólalt meg Kaunas. - Nem szerepelsz az előadók listáján, és nem is készítettek kivonatot...

- Ti figyeljetek rám! Tíz évig vártam! Ti a világűrben dolgoztok, míg én kénytelen vagyok itt a Földön tanítani, s mégis többet tudok, mint bármelyikötök, mint valamennyien együttvéve!

- Elismerem... - kezdte Talliaferro.

- És nem kérek a vállveregetésekből! Mandel látta a kísérletemet. Gondolom, Mandelről hallottatok. Nos, ő a kongresszus asztronautikai szakosztályának az elnöke, s én bemutattam neki a tömegátviteli kísérletemet. Kezdetleges szerkezet volt, s használat után kiégett, de... Figyeltek rám?

- Figyelünk - mondta hűvösen Ryger. - Ha ez megnyugtat téged.

- Mandel hagyja majd, hogy a magam módján beszéljek róla. Mérget vehetsz rá, hogy hagyja. Minden előzetes beharangozás vagy hírverés nélkül. Úgy fog robbanni, akár a bomba. Ha majd feltárom az alapvető összefüggéseket, a konferencia fel fog oszlani, s mindenki rohan haza a saját laboratóriumába, hogy ellenőrizze az adataimat, és megépítse a szerkezetet. És akkor látni fogják, hogy működik. A laboratóriumban egy helyen eltüntettem egy élő egeret, és egy másik helyre vittem. Mandel látta.

Mereven nézett rájuk, sorban az arcukba bámult.

- Nem hisztek nekem, ugye? - kérdezte.

- Ha nem akarsz hírverést, nekünk miért beszélsz róla? - szólalt meg Ryger.

- Veletek másképpen áll a dolog. Ti a barátaim, az osztálytársaim vagytok. Elmentetek a világűrbe, s engem itt hagytatok.

- Nem a mi hibánkból! - tiltakozott Kaunas vékony, éles hangon.

Villiers rá sem hederített.

- így hát most azt akarom, hogy tudjátok - mondta. - Ami az egérrel sikerült, az emberrel is sikerülni fog. S ami egy laboratóriumban tíz lábra elvisz valamit, ugyanaz a világűrben millió mérföldekre is elviszi. Elmehetek a Holdra, és a Merkúrra és a Ceresre, ahova csak akarok. Felveszem a versenyt mindannyiótokkal, sőt! Többet teszek majd a csillagászatért pusztán azzal, hogy tanítok és gondolkozom, mint ti valamennyien a csillagvizsgálóitokkal, teleszkópjaitokkal, kameráitokkal és űrhajóitokkal!

- Ennek örülök - mondta Talliaferro. - És sok sikert kívánok! Kaphatok egy példányt az előadásodból?

- Azt nem! - Villiers a melléhez szorította a kezét, mintha valamilyen képzeletbeli papírlapokat dugdosna előlük, nehogy elolvashassák őket. - Várnod keli, ugyanúgy, mint mindenki másnak. Csak egyetlen példányom van, s azt senkinek se mutatom meg, amíg teljesen be nem fejeztem. Még Mandelnek sem.

- Csak egy példányod van?! - kiáltotta Talliaferro. - És ha elveszíted...

- Nem fogom elveszíteni. De ha mégis, itt van az egész a fejemben.

- És ha... - Talliaferro csaknem kimondta, hogy „meghalsz”, de még idejekorán elharapta a szót. Ehelyett alig észrevehető szünet után így folytatta: - van egy csepp eszed, legalább mikrofilmet csinálsz róla. A biztonság kedvéért.

- Nem - válaszolta kurtán Villiers. - Holnapután meghallgathatjátok az előadásomat. S olyat fogtok látni, ami egy csapásra minden eddiginél tágabb horizontot nyit meg az emberiség előtt.

Ismét sorjában az arcukba bámult.

- Tíz esztendő - mondta. - Isten veletek!

- Örült! - robbant ki Ryger. Az ajtóra meredt, mintha Villiers még ott állna előtte.

- Az volna? - tűnődött Talliaferro. - Valószínűleg az, bizonyos tekintetben. Minden ok nélkül gyűlöl minket. És még elővigyázatosságból sem készít mikrofilmet az előadásáról...

Eközben Talliaferro saját mikrokameráját forgatta a kezében. Semleges színű, jelentéktelen külsejű henger volt, csupán valamivel vastagabb és rövidebb, mint egy közönséges ceruza. Ez a szerkezet az utóbbi években éppúgy ismertetőjelévé vált a tudósoknak, mint az orvosoknak a sztetoszkóp vagy a statisztikusoknak a mikroszámítógép. A mikrokamerát kabátzsebben hordták, kabátujjra csíptették, fülük mögé tették vagy zsinórra akasztva a nyakukban viselték.

Talliaferro olykor, filozofikusabb pillanataiban eltűnődött, milyen is lehetett azokban az időkben, amikor a

kutatóknak nagy fáradság árán jegyzeteket kellett készíteniük a szakirodalomból, vagy eredeti nagyságú lenyomatokat kellett irattárukban őrizgetniük. Csuda kényelmetlen lehetett!

Most már a nyomtatott vagy kézzel írt szövegekről elegendő mikrokamerával negatívot készíteni, amelyet aztán később bármikor elő lehet hívni. Talliaferro máris mikrofilmen rögzítette a kongresszus kiadványában megjelent összes kivonatot, s két társa is bizonyára ugyanezt tette.

- Az adott körülmények között - jegyezte meg Talliaferro - Örültség nem készíteni mikrofilmet.

- Irgalmas világúr! - heveskedett Ryger. - Szó sincs előadásról! Szó sincs felfedezésről! Bármilyen hazugságot megér neki, hogy egy percig diadalmaskodjék felettünk.

- De mit csinál majd holnapután? - kérdezte Kaunas.

- Mit tudom én? Hiszen örült!

Talliaferro tovább játszadozott a mikrokamerájával s azon töprengett, vajon a szerkezet belsejében elraktározott kis filmszalagok közül vegyen-e ki és hívjon-e elő néhányat. Aztán úgy döntött, nem teszi.

- Ne becsüljétek le Villierst! - mondta. - Nagy eszű ember!

- Tíz esztendővel ezelőtt talán az volt - jegyezte meg Ryger. - Most bolond. Azt javaslom, hagyjuk őt a fenébe!

Hangosan beszélt, mintha a puszta lendülettel, amellyel most más témára tért át, el akarta volna kergetni Villierst s mindazt, ami rá emlékeztetett. A Ceresről beszélt, a munkájáról, a Tejút rádió-feltérképezéséről, amelyet a csillagok fényének felbontására alkalmas új rádiószkópok tettek lehetővé.

Kaunas előbb csak figyelt és bólogatott, de aztán ő is rákezdte: a napfoltok rádió- sugárzásáról beszélt, meg a nyomdába adott tanulmányáról, amelyben a protonviharok és a Nap felszínén lejátszódó roppant hidrogénkitörések összefüggését fejtegette.

Talliaferro nem sokkal járult hozzá a beszélgetéshez. A holdbéli munka viszonylag színtelen volt. A földi sugárzások közvetlen megfigyelésére épülő hosszú távú időjárás-előrejelzés nem vetekedhetett a rádiószkóppal meg a protonviharokkal.

Azonkívül gondolatai még most is Villiers körül forogtak. Négyük közül Villiers volt a lángész. Ezt valamennyien tudták. Még Rygernek is, minden hetvenkedése ellenére, éreznie kell, hogy ha a tömegátvitel egyáltalán lehetséges, akkor ezt csakis Villiers fedezhette fel.

Amit saját munkájukról elmondtak, végeredményben csupán kínos beismerése volt annak, hogy egyikük sem vitte sokra. Talliaferro nyomon követte a szakirodalmat, s ezt nagyon jól tudta. Saját tanulmányai jelentéktelenek voltak. De a többiek sem tettek közzé semmi fontosat.

Szembe kell nézniük a valósággal - egyikükből sem lett világűrrengető nagyság. Iskolaéveik hatalmas álmai nem váltak valóra - ez az igazság. Megbízható rutinmunkások - ennyire vitték, s ezt mindannyian tudták.

Villiers többre vitte volna. Ezt is tudták. És ez a felismerés, no meg a büntudat fütötte ellenséges indulataikat.

Talliaferro az a nyugtalanító érzése támadt, hogy Villiers mindennek ellenére még ma is többre viheti. A többiek valószínűleg ugyanezt gondolják, s a közép- szerűség érzete könnyen elviselhetlenné válhat. A tömegátvitelről szóló előadás elhangzik, s Villiersből mégis nagy ember lesz, ahogy ezt a sors nyilvánvalóan elrendelte, osztálytársait pedig - nagyobb lehetőségeik ellenére - el fogják felejteni. Nem lesz más szerepük, mint hogy a többiekkel együtt tapsoljanak.

Irigységet és bosszúságot érzett, szégyellte, de nem bírta leküzdeni.

A beszélgetés elakadt, s ekkor Kaunas félrefordított tekintettel megszólalt:

- Ide figyeljete, miért ne kukkantanánk be az öreg Villiershez?

Szavaiból hamis szívélyesség csendült ki, tettetett közömbössége senkit sem győzött meg.

- Nincs értelme, hogy haragban váljunk el...

Talliaferro elgondolkozott Kaunas bizonyára meg akar győződni róla, mi igaz a tömegátvitelből. Azt reméli, hogy csak egy örült rögeszméje az egész, s akkor az éjjel jól fog aludni.

De őt is furdulta a kíváncsiság, így hát nem tett ellenvetést; még Ryger is kelleetlenül vállat vont, s kijelentette:

- Pokolba is, miért ne?

Nem sokkal tizenegy óra előtt volt.

Talliaferro arra ébredt, hogy az ajtócsengő makacsul szól. A sötétben felkönyökölve mélységes felháborodás vett rajta erőt. A halványan izzó mennyezeti jelzőkészülék szerint még hajnali négy óra sem volt.

- Ki az? - kiáltotta.

A csengő kisebb megszakításokkal tovább szólt.

Talliaferro morogva fürdőköpenyébe bújt. Kinyitotta az ajtót, s hunyorogva nézett ki a megvilágított folyosóra. Azonnal felismerte az előtte álló férfit, elégszer látta már a háromdimenzióson.

De a férfi gyorsan, suttogva mégis bemutatkozott:

- A nevem Hubert Mandel.

- Igen, uram - válaszolta Talliaferro. Mandel a csillagászat nagy nevei közé tartozott: kiemelkedő egyéniség, nem csoda hát, hogy a Világ Csillagászati Intézetében fontos vezető állást tölt be, s olyan tevékeny, hogy a kongresszus űrhajózási szakosztályának elnökévé Őt választották.

Talliaferrónak hirtelen eszébe jutott, hogy Villiers - állítása szerint - Mandelnek mutatta be tömegátviteli kísérletét. Villiers! Ettől a gondolattól - miért, miért nem

- lehiggadt.

- Ön ugyebár Edward Talliaferro doktor? - kérdezte Mandel.

- Igen, uram.

- Akkor kérem, öltözzék fel, és jöjjön velem! Nagyon fontos. Közös ismerősünkről van szó.

- Doktor Villiersről?

Mandel szeme kissé megrebbent. Szemöldöke és szempillája olyan világosszöke volt, hogy szeme meztelennek látszott, mintha semmi sem fogta volna körül. Vékony haja selymesen csillogott. Mintegy ötvenéves lehetett.

- Miért gondolja, hogy Villiersről van szó? - kérdezte.

- Az este beszélt önről, más közös ismerősünkről pedig nem tudok.

Mandel bólintott, megvárta, amíg Talliaferro felöltözik, aztán megfordult, s előreindult. Ryger és Kaunas egy emelettel feljebb egy szobában várakozott. Kaunas vörös szemmel, nyugtalanul nézett maga elé. Ryger ideges szippantásokkal szívta cigarettáját.

- Megint együtt vagyunk - mondta Talliaferro. - Újabb osztálytárs! találkozó...

- Szellemeskedésének nem volt sikere.

Leült, s mindhárman egymásra bámultak. Ryger vállat vont.

Mandel fel-alá járkált a szobában, zsebébe mélyesztett kézzel.

- Elnézést kérek, uraim, az alkalmatlankodásért - mondotta s köszönöm együttműködésüket! Szeretném még tovább is igénybe venni. Romano Villiers barátunk meghalt. Holttestét körülbelül egy órával ezelőtt vitték el a szállodából. Az orvos véleménye szerint a halál oka szívbénulás.

Döbrent csend támadt. Ryger cigarettája félúton ajka felé megállt a levegőben, s aztán anélkül, hogy befejezte volna útját, lassan lehanyatlott.

- Szegény ördög! - mondta Talliaferro.

- Rettenetes! - suttogta rekedten Kaunas. - Villiers... - Hangja elcsuklott.

Ryger felrázta magát.

- Szívbeteg volt. Nincs mit tennünk.

- De van - helyesbítette nyugodtan Mandel. - Valamit vissza kell szereznünk.

- Hogy érti ezt? - kérdezte élesen Ryger.

- Mikor találkoztak vele utoljára? - tudakolta Mandel.

- Az este - válaszolta Talliaferro. - Osztálytársi találkozó lett belőle. Tíz év óta most találkoztunk először egymással. Sajnos, nem volt kellemes viszontlátás. Villiers úgy érezte, oka van haragudni ránk, s haragos volt.

- Ez mikor történt?

- Az első kilenc tájban.

- Az első?

- Az este folyamán még egyszer találkoztunk vele.

Kaunas nyugtalannak látszott.

- Villiers dühösen elrohant. Nem hagyhattuk ennyiben. Meg kellett próbálnunk kibékíteni. Hiszen valaha jó barátok voltunk. így hát felkerestük a szobájában, és...

- Mind a hárman? - csapott le rá Mandel.

- Igen - válaszolta meglepetten Kaunas.

- Mikor?

- Tizenegy óra lehetett. - A társaira nézett. Talliaferro bólintott

- S meddig maradtak ott?

- Két percig - szólt közbe Ryger. - Kitessékelt minket, mintha csak azért jöttünk volna, hogy az előadását megkaparintsuk. - Elhallgatott, mint aki arra vár, hogy Mandel megkérdezze, miféle előadásról beszél, de Mandel nem szólt semmit. - Azt hiszem - folytatta Ryger a párnája alá dugta. Mert végig feküdt a párnáján, ami* kor azt kiáltozta, hogy menjünk.

- Talán akkor már haldokolt... - suttogta megborzadva Kaunas.

- Akkor még nem - mondta kurtán Mandel. - Tehát valószínűleg mindannyian hagytak maguk után

ujjlenyomatokat.

- Valószínűleg - szólt Talliaferro. A Mandel iránt érzett önkéntelen tisztelete kissé megcsappant, s újból elfogta a türelmetlenség. Mandel ide, Mandel oda, hajnali négy óra! - Miről van szó tulajdonképpen? - kérdezte.

- Uraim - válaszolta Mandel -, Villiers halála többet jelent, mint a halál pusztá tényét. Az előadását, tudomásom szerint az egyetlen példányt, valaki bedugta a szeméttégetőbe, és csak néhány foszlány maradt meg belőle. Nem láttam és nem is olvastam az előadását, de eleget tudok róla ahhoz, hogy szükség esetén eskü alatt valljam a bíróság előtt, hogy a szemétygyűjtőben talált, el nem égetett papírdarabok annak az előadásnak a maradványai, amelyet Villiers a kongresszuson fel akart olvasni. Ön, úgy látom, nem hisz nekem, Ryger doktor...

Ryger kesernyésen elmosolyodott.

- Nem hiszem, hogy felolvasta volna azt az előadást. Ha a véleményemet akarja hallani, uram, Villiers örült volt. Tíz esztendeig a Föld fogságában élt, azt képzelte, felfedezte a tömegátvitelt, s ilyen módon elmenekülhet innen. Valószínűleg csak ez tartotta benne a lelket. Összeeskábált valamiféle megtévesztő kísérletet. Nem állítom, hogy szándékosan csalt. Villiers a maga örült módján valószínűleg őszinte volt, őszintén örült. Tegnap este jött el a kritikus pillanat. Villiers bejött a szobánkba... gyűlölt minket, mert mi elszabadultunk a Földről... és diadalmaskodni akart fölöttünk. Tíz esztendeig csak ezért a pillanattért élt. Lehet, hogy ez aztán többé-kevésbé kijózanította. Rájött, nem tarthatja meg az előadását, nincs miről előadást tartania. Így aztán elégette, s a szíve ekkor felmondta a szolgálatot. Nagyon sajnálatos dolog.

Mandel erősen rosszálló arckifejezéssel hallgatta a cseresi csillagász szavait.

- Rendkívül ügyes érvelés Ryger doktor, csak épp teljesen hamis. Engem megtévesztő kísérletekkel nem lehet olyan könnyen félrevezetni, mint ahogy azt ön képzeli. Mármost, a nyilvántartás szerint, amelyet csak nagyon felületesen nézhettem át, önök hárman Villiers évfolyamtársai voltak az egyetemen. Így van?

Bólintottak.

- És van itt a kongresszuson még más évfolyamtársuk is?

- Nincs - válaszolta Kaunas. - Abban az évben csak mi négyen fejeztük be a tanulmányainkat és doktorálhattunk csillagászatból. Helyesebben, Villiers csak végzett volna, de...

- Tudom - mondta Mandel. - Nos, ebben az esetben hármuk közül valaki éjfélkor még egyszer felkereste Villierst a szobájában.

Rövid szünet után Ryger hűvösen megszólalt:

- Én nem.

Kaunas tágra nyílt szemmel, tagadólag rázta a fejét.

- Mit akar ezzel mondani? - kérdezte Talliaferro.

- Önök közül valaki éjfélkor bement hozzá, s követelte tőle, hogy mutassa meg az előadását. Az indítékait nem ismerem. Feltehetően az az eltökélt szándék vezette, hogy Villierst szívbénulásba kergesse. Amikor Villiers összeesett, a gonosztevő, azt hiszem, így nevezhetem, megvalósíthatta, amire készült. Felkapta az előadást, amely, hadd tegyem hozzá, bizonyára valóban Villiers párnája alatt volt, s mikrofilmet készített róla. Aztán magát az előadást elégette a szemétygyűjtőben, de sietségében nem sikerült teljesen megsemmisítenie.

- S ön mindezt honnan tudja? - vágott közbe Ryger. - Tán tanúja volt a történeteknek?

- Jóformán - válaszolt Mandel. - Amikor Villiers először összeesett, még nem halt meg. A gonosztevő távozása után sikerült eljutnia a telefonhoz, s felhívta a szobámat. Néhány mondatot kinyögött, eleget ahhoz, hogy érzékeltesse, mi történt. Sajnos, nem voltam a szobában, egy késői megbeszélésen kellett részt vennem. De a tároló készülékem szalagra vette Villiers szavait. Ha visszatérek a szobámba vagy a hivatalomba, mindig meghallgatom a szalagot. Ez megrögzött szokásom. Felhívtam Villierst. Halott volt.

- No, és mit mondott - kérdezte Ryger ki tette?

- Azt nem mondta meg. Vagy ha mégis, a nevet nem lehetett megérteni. De egy szót világosan hallottam. Ez volt: osztálytárs.

Talliaferro belső kabátzsebéből elővette mikrokameráját, és Mandelnek nyújtotta.

- Ha elő akarja hívni a mikrokamerámban lévő filmeket, tessék - mondta nyugodtan. - Villiers előadását nem fogja köztük találni.

Kaunas azonnal követte példáját, s Ryger homlokát ráncolva ugyanezt tette.

Mandel elvette a három mikrokamerát.

- Feltehetően - jegyezte meg szárazon bármelyikük is a tettes, már eltüntette azt az exponált filmdarabkát, amelyre az előadást felvette. De hát...

- Megmotozhat - mondta Talliaferro, felhúзва szemöldökét és átkutathatja a szobámat.

De Ryger változatlanul a homlokát ráncolta.

- Várjon egy percig, egy icipici percig! Ön rendőr?

Mandel rámeredt.

- Miért, tán be akarja vonni ebbe a rendőrséget? Botrányt akar, vádemelést gyilkosság miatt? Azt akarja, hogy a kongresszus félbeszakadjon, s hogy az egész világrendszer sajtója a csillagászatban és a csillagászokon csámcsogjon? Villiers halála véletlen is lehetett. Valóban szívbeteg volt. Bármelyikük is a tettes, lehet, hogy ösztönösen cselekedett. Lehet, hogy nincs szó előre megfontolt szándékkal elkövetett bűncselekményről. Ha a?.. illető visszaadja a negatívot, sok kellemetlenségtől kímélhet meg minket.

- És önmagát is? - kérdezte Talliaferro.

Mandel vállat vont.

- Lehet, hogy meggyűlik a baja. Büntetlenségéért nem kezeskedhetem. De bármi éri is, elkerüli a nyilvános megszégyenítést és az életfogytiglani börtönt, ami akkor várna rá, ha a rendőrséget bevonjuk a dologba.

Néma csend.

- Azt hiszem - folytatta Mandel tudom, mi volt a bűnös eredeti elképzelése. Elégeti az előadást, A tömegátvitelről csak mi négyen tudunk, s a kísérletet egyedül én láttam. Mi több: önök csak tőle, Villierstől hallották, aki talán örült volt, hogy én láttam a kísérletet. Ha Villiers szívbénulásban meghalna, gondolta a tettes, s az előadása eltűnne, könnyű lesz elhíttetni Ryger doktor elméletét, amely szerint nincs és nem is volt soha tömegátvitel. Elmúlik egy-két év, s akkor a tettes a tömeg-átvitel megoldásának birtokában apránként előáll vele, színlelt kísérleteket végez, óvatos tanulmányokat tesz közzé, s végül elének lép, mint feltaláló, mindazzal, amivel ez pénzben és hírnévben együtt jár. Még az osztálytársai sem gyanítanak semmit. Legfeljebb arra gondolnának, hogy a Villiers-féle réges-régi ügy ihlette társukat arra, hogy ilyen kísérleteket folytasson. Csak erre gondolnának.

Mandel szúrós szemmel sorban végignézett rajtuk.

- De most már ezt nem teheti. Ha hármuk közül valamelyikük előállna a tömeg-átvitellel, ezzel leleplezné önmagát. Én láttam a kísérletet, tudom, hogy nem volt benne semmi csalás, s azt is tudom, hogy egyiküknek mikrofilmje van az előadásról. De az a film már értéktelen számára. Szolgáltassa hát ki!

Néma csend.

Mandel az ajtóhoz ment, s ott megfordult.

- Szeretném, ha itt maradnának, amíg visszajövök. Nem leszek sokáig távol. Remélem, a bűnös ezt az időt felhasználja arra, hogy megfontolja a dolgot. Ha attól fél, hogy a vallomás után elveszti állását, akkor ne feledje, hogy a rendőrség bevonásával nem kerülheti el a börtönt és az agyszondázást. - Zsebre vágta a három mikrokamerát. Mogorvának és kissé álmosnak látszott. - Előhívom a filmeket.

Kaunas mosolyogni próbált.

- S mi lesz, ha a távollétében kerekelt oldunk?

- Csak egyiküknek van oka rá, hogy ezzel próbálkozzék - válaszolta Mandel. - Retten önök közül ártatlanok, akikben, azt hiszem, megbízhatom, hogy már csak önvédelemből is visszatartják a harmadikat.

Ezzel távozott.

Hajnali ötre járt. Ryger méltatlankodva az órájára pillantott.

- Micsoda ostobaság! Majd leragad a szemem!

- Összekuporodhatunk itt a székeken - mondta filozofikusan Talliaferro. - Készül valamelyikőtök vallomásra?

Kaunas elfordította tekintetét, Ryger pedig gúnyosan mosolygott.

- Nem is számítottam rá... - Talliaferro behunyta szemét, nagy fejét a szék hátának támasztotta, s fáradt hangon így folytatta: - A Holdon most holt szezon van. Az éjszaka két hétig tart, és csak aztán jön a hajrá. Két hétig süt a nap, s akkor nem teszünk egyebet, mint számíttatunk, korrelációkat állítunk fel és kanmurikat rendezünk. Ez nehéz időszak. Gyűlölöm! Ha több nő volna ott, ha valamilyen tartós kapcsolatot alakíthatnék ki...

Kaunas suttogva arról kezdett beszélni, hogy a Merkúron nem lehet a teljes Napot a szemhatár fölé hozni és távcsövön át vizsgálni. De hamarosan még kétmérföldnyi sínpályát fektetnek le a csillagvizsgálónak, s az egészet odébb tolják...

- Ehhez, tudjátok, óriási erőre, közvetlenül felhasznált napenergiára volna szükség... s akkor tán sikerülne. Egyszer majd sikerülni fog.

Még Ryger is - miután egy ideig hallgatta a többiek halk mormolását - beszélni kezdett. A Ceresen nagy problémát okoz a kétórás tengelyforgási periódus, mert ennek következtében a csillagok tizenkétszer akkora szögsebességgel rohannak végig az égen, mint itt, a Föld égboltján. Három könnyű távcsőből, három rádióteleszkópból s három-három egyéb műszerből álló hálózat vizsgálja egymás után a tovaszáguldo kutatási területeket.

- S nem lehetne valamelyik sarkot felhasználni? - kérdezte Kaunas.

- Te a Merkúrra meg a Napra gondolsz - válaszolta türelmetlenül Ryger. - Az égbolt a sarkokon is forogna, s a fele mindvégig rejtve maradna. Ha a Ceres a Merkúrhoz hasonlóan, csak az egyik ábrázatát fordítaná a Nap felé, akkor örökös éjszakai égbolt feszülne felettünk, s a csillagok csak lassan, három év alatt egyszer fordulnának meg a tengelyük körül.

Közben az ég világosodni kezdett, lassan hajnalodon.

Talliaferro félig aludt, de fel-öntudatát szilárdan megőrizte. Nem akart aludni, ha két társa ébren van. „Mind a hárman - gondolta - azon töprengünk: ki tette?”

Kivéve persze a tettest.

Amikor Mandel belépett a szobába, Talliaferro hirtelen tágra nyitotta a szemét. Az égbolt az ablakon át nézve kékbe váltott át. Talliaferro örült, hogy az ablak csukva van. A szállodát persze légszabályozóval szerelték fel, de az enyhébb évszakokban az ablakokat mindig kinyitották azok a földlakók, akik a friss levegő illúziójában ringatták magukat. Talliaferrot erre a gondolatra valóságos szorongás fogta el - a Hold légüres tere még most is kísértette.

- Van valamelyiküknek valami mondanivalója? - kérdezte Mandel.

Rezzenéstelen szemmel néztek rá. Ryger tagadóan rázta fejét.

- Előhívtam a mikrokamerákban talált filmeket, uraim - mondta Mandel és megvizsgáltam őket. - A kamerákat és az előhívott filmszalagokat az ágyra dobta.

- Semmi! A filmeket, sajnos, önöknek kell szétválogatniuk. Ezért elnézésüket kérem. A hiányzó filmnek tehát nem sikerült a nyomára bukkanni.

- Ha valóban hiányzik egy film... - jegyezte meg Ryger, és nagyot ásított.

- Azt javaslom, uraim - mondta Manciei hogy menjünk le Villiers szobájába.

- Miért? - kérdezte Kaunas megütközve.

- Lélektani fogás? - magyarázta Talliaferro. - Vigyük a bűnöst a tett színhelyére, s a lelkipurdalás majd vallomásra kényszeríti?

- A kevésbé melodramatikus oka az - jegyezte meg Mandel hogy szeretném, ha azok ketten, akik ártatlanok, segítenének nekem megkeresni Villiers előadásának hiányzó filmjét.

- Azt hiszi, hogy ott van? - kérdezte kihívóan Ryger.

- Valószínűleg ott van. De ez csak az első lépés. Utána esetleg átkutatjuk az önök szobáit is. Az űrhajózási szümpozion csak holnap reggel tízkor kezdődik. Addig van időnk.

- És azután?

- Akkor talán mégis a rendőrséget kell hívunk.

Óvatosan léptek be Villiers szobájába. Ryger arca vörös volt, Kaunasé sápadt. Talliaferro igyekezett megőrizni önuralmát.

Előző este mesterséges fényben látták a szobát, amikor Villiers homlokát ráncolva, ziláltan szorongatta párnáját, tetőtől talpig végigmérte, majd kitessékelte őket. A szobát most a halál érzékelhetetlen légköre töltötte be.

Mandel az ablak-polarizátorral bíbelődött, több világosságot akart bebocsátani, de a polarizátort túlságosan tágra hagyta, úgyhogy a kelő Nap bekukucskált az ablakon.

Kaunas a magasba lendítette karját.

- A Nap! - sikoltotta olyan hangon, hogy mindannyian kővé dermedtek.

Arcára rettegés ült ki, mintha a Merkúr napjának vakító fénye tűzne a szemébe.

Talliaferroknak átvillant az agyán, rá milyen hatással volna, ha történetesen a szabad ég alá jutna. A fogát csikorgatta. A tíz esztendő, amelyet a Földtől távol töltöttek, alaposan kiforgatta őket eredeti mivoltukból.

Kaunas az ablakhoz rohant, gyámoltalanul nyújtogatta kezét a polarizátor felé, majd egyszerre zihálva tört ki melléből a levegő.

Mandel hozzá lépett.

- Mi baj? - kérdezte. A többiek is odasiettek.

Alattuk terült el a város, egyenetlen kő- és téglarengetege egészen a szemhatárig húzódott. A kelő Nap fényében fürdött, árnyékos területeit fordítva felénk. Talliaferro lopva, nyugtalan pillantást vetett a városra.

Kaunas, miközben mellkasa úgy összeszorult, hogy még kiáltani sem tudott, valami sokkal közelebbi látványra meredt. A külső ablakpárkányon, egyik sarkával egy kis részbe, egy cementhasadékba beszorítva egy hüvelyknyi tejesszürke film feküdt a kelő Nap első sugarainak fényében.

Mandel dühös, összefüggéstelen kiáltást hallatva felrántotta az ablakot, s felkapta a filmet. Tölcsért formált tenyeréből, úgy védte, s izzó, kivörösödött szemmel meredt rá.

- Maradjanak itt! - mondta.

Egyikük sem válaszolt. Mandel távozott, Ők meg csak bambán bámultak egymásra.

Mandel húsz perc múlva visszatért. Nyugodt hangon szólalt meg, de érezni lehetett, hogy csak azért nyugodt, mert már alaposan kidühöngte magát.

- A hasadékba szorított sarka nincs túlexponálva. Néhány szót kisilabizáltam. Villiers előadása. A többi tönkrement, semmit sem lehet megmenteni belőle. Mindörökre elveszett.

- És most mi történjék? - kérdezte Talliaferro.

Mandel fáradtan vállat vont.

- Erre most csak azt mondhatom, engem már nem érdekel. A tömegátvitelből mindaddig nem lesz semmi, amíg nem születik megint egy lángelme, olyan, mint Villiers volt, aki feltalálja. Megpróbálkozom én is vele, de képességeimet illetően nem ringatom magam illúziókban. A tömegátvitel odavan, s így azt hiszem, már nem érdekes, mi lesz önökkel, akár bűnösök, akár ártatlanok. Mit számít ez már?

- Egész teste szinte megroggyant, a kétségbeesés teljesen megtörte.

De Talliaferro hangja megkeményedett.

- Várjon csak egy kicsit! Az ön szemében bármelyikünk bűnös lehet. Például én. Ön a mi tudományunk területén fontos személyiség, és ezek után soha egy szót sem szól majd sehohol az érdekemben. Az az általános vélemény alakulhat ki, hogy a munkámra alkalmatlan vagyok, vagy még annál is rosszabb. Nem akarom, hogy a gyanú árnyéka essen rám, s kettétörje a karrieremet. Derítsük fel, mi történt!

- Nem vagyok detektív - jegyezte meg fáradtan Mandel.

- Akkor miért nem hívja a rendőrséget, a fene egye meg?

- Várj egy kicsit, Tál! - mondta Ryger. - Azt akarod mondani, hogy én vagyok a bűnös?

- Csak azt mondtam, hogy én ártatlan vagyok.

- Ez valamennyiünknek az agyszondázást jelenti! - mondta a rémülettől éles hangon Kaunas. - Megsérülhet az agyunk...

Mandel két karját a levegőbe emelte.

- Uraim! Uraim! Kérem! Ha nem hívjuk a rendőrséget, csak egyet tehetünk. Önnek igaza van, Talliaferro doktor, az ártatlanokkal szemben igazságtalanok volnánk, ha ennyiben hagynánk a dolgot.

Így vagy úgy, de mindannyian ellenségesen néztek rá.

- Mit javasol? - kérdezte Ryger.

- Van egy barátom, Wendell Urth a neve. Talán hallottak már róla, talán nem, de esetleg el tudom intézni, hogy még ma este beszéljünk vele.

- No, és? - kérdezte harciasan Talliaferro. - Ebből mi hasznunk lenne?

- Urth különös ember - válaszolta habozva Mandel. - Nagyon különös. És a maga módján lángész. Már többször segítségére volt a rendőrségnek, s most esetleg nekünk is segítségünkre lehet.

Edward Talliaferro akarva, nem akarva ámulattal nézegette a szobát és lakóját. Úgy tetszett neki, ezt is, azt is a teljes elszigeteltség jellemzi, mintha tökéletesen kívül állna az érzékelhető világon. Ebbe a jól kipárnázott, ablaktalan fészekbe nem szűrődtek be a földi hangok. A földi fényt és a levegőt pedig kiűzte innen a mesterséges világítás és a légszabályozás.

A tágas szobában félhomály és rendetlenség fogadta Őket. A legkülönfélébb holmival borított padlón óvatosan lépkedve jutottak el a pamlaghoz, ahonnan a gazda heves mozdulattal félresöpörte és alaktalan összevisszaságba halmozta a könyvfilmeket.

A szoba gazdájának zömök, gömbölyű törzsén nagy, gömbölyű fej ült. Kurta lábán gyorsan lépkedett erre-arra, s beszéd közben úgy rángatta fejét, hogy vastag szemüvege csaknem letáncolt arról a szinte észrevehetetlen dudorról, amely nála az orr szerepét töltötte be. Vastag szemhéjjal borított, kissé kidülledt szeme rövidlátón, jóindulatúan fénylett mindannyiukra, amikor Urth leült arra a szék-íróasztal egyvelegre, amelyet a szobában lévő egyetlen lámpa éles, közvetlen fénye világított meg.

- Örülök, hogy eljöttek hozzám, uraim! Kérem, nézzék el ezt a rendetlenséget!

- Tömpe ujjú kezével korbemutatott. - Épp katalógust készítek arról a sok-sok extraterrológiai fontosságú tárgyról, amit összegyűjtöttem. Hatalmas munka. Ez például...

Kibújt székéből, és beleásta magát az íróasztala mellett emelkedő egyik halomba, mígnem előhalászott onnan egy füstszürke, homályosan átlátszó, többé-kevésbé henger alakú tárgyat.

- Ez - mondta - a Callistóról való, s talán idegen, értelmes lények emlékét őrzi. Még nem sikerült eldönteni. Alig tucatnyit találtak belőle, s tudomásom szerint ez a legtökéletesebb példány.

Félrelökte, mire Talliaferro összerezzen. A zömök férfi rábámult, majd megjegyezte:

- Nem törékeny... - Aztán megint leült, s lélegzésének ütemére lassan masszírozni kezdte dundi ujjával a

pocakját. - És most miben állhatok szolgálatukra?

Miközben Hubert Mandel sorra bemutatta őket, Talliaferro gondolataiba merült. Emlékezett rá, hogy egy Wendell Urth nevű ember nemrégiben írt egy könyvet Vízoxigén bolygók viszonylagos fejlődési folyamatai címmel, de hát ez a férfi semmiképp sem lehet azonos a szerzővel.

- Ön írt könyvet a viszonylagos fejlődési folyamatokról, Urth doktor? - kérdezte.

Urth arcán boldog mosoly áradt szét.

- Olvasta?

- Az igazat megvallva, nem olvastam, de...

Urth arca azonnal rosszálló kifejezést öltött.

- Akkor el kell olvasnia! Tüstént! Van itt egy példányom belőle.

Újból kipenderült székéből, de Mandel felkiáltott:

- Várj, Urth! Mindent a maga idejében! Fontos ügyben jöttünk hozzád.

Szinte visszanyomta Urthot a székébe, s gyorsan rákezdte, mintha meg akarná akadályozni, hogy ismét mellékvágányra tévedjenek. S bámulatra méltó tömörséggel, elejétől végig elmondta az egész történetet.

Urth, miközben Mandel szavait hallgatta, lassan kipirult. Szemüvegéhez nyúlt, és magasabbra tolta az orrán.

- Tömegátvitel! - kiáltotta.

- Saját szememmel láttam - jegyezte meg Mandel.

- És nekem egy szót sem szóltál róla.

- Megesküdtem rá, hogy titokban tartom. A feltaláló... különös ember volt. Ezt már említettem.

Urth az íróasztalára csapott.

- Hogyan hagyhattad, Mandel, hogy ilyen felfedezés egy külön tulajdona maradjon? Ha más mód nem volt rá, agyszondázással kellett volna kipréselni belőle.

- Ebbe esetleg belehalt volna... - tiltakozott Mandel.

Urth előre-hátra hintázott, kezét az arcához szorította.

- Tömegátvitel,.. Normális, civilizált emberek számára az utazás egyetlen módja. Az egyetlen lehetséges módja. Az egyetlen elképzelhető módja. Ha tudtam volna! Ha ott lettem volna! De hát a szálloda csaknem harminc mérföldre van innen...

Ryger, aki bosszús arccal hallgatta e kirohanást, most közbeszólt:

- Úgy tudom, innen közvetlen gyorsjárat van a kongresszus színhelyére. Tíz perc alatt ott lehetett volna.

Urth megmerevedett, és különös pillantást vetett Rygerre. Arca felfúvódott, talpra ugrott, és kisietett a szobából.

- Mi az ördög? - mondta Ryger.

- A fene egye meg - morogta Mandel figyelmeztetnem kellett volna önöket!

- Mire?

- Urth doktor semmiféle járművön nem utazik. Utazási fóbiája van. Mindenhova csak gyalog jár.

Kaunas hunyorogva nézett, körül a félhomályos szobában.

- De hát Urth extraterrológus, nemde? Vagyis más bolygók életformáinak szaktudósa...

Talliaferro közben felállt, és most egy emelvényre helyezett galaktikus lencse elé lépett. A csillagrendszerek belső fényességébe bámult. Ilyen nagy és bonyolult lencsét még sohasem látott.

- Igen, extraterrológus - mondta Mandel de nem járt még egyetlen bolygón sem, amelynek szaktudósa, és soha nem is fog Harminc esztendő óta legfeljebb néhány mérföldre távozott a szobájából.

Ryger elnevette magát.

- Lehet, hogy ön ezt viccesnek találja - mondta a méregtől kipirultan Mandel de szeretném, ha meggondolná magát, mit mond, amikor doktor Urth visszajön.

Egy perc múlva Urth besompolygott a szobába.

- Bocsánatot kérek, uraim - suttozta. - És most nézzük a problémáikat. Akar valaki vallomást tenni?

Talliaferro szája keserű mosolyra görbült. Ez a kövérkés, önmagába zárkózott extraterrológus aligha tűnt olyan félelmetesnek, hogy bárkit is vallomásra bírjon. De szerencsére nem is lesz szükség itt Urthre.

- Urth doktor - kérdezte Talliaferro vannak kapcsolatai a rendőrséggel?

Urth pirospozsgás arcán egyfajta önelégültség áradt szét.

- Hivatalos kapcsolataim nincsenek, Talliaferro doktor - válaszolta de a nem hivatalos kapcsolataim kitűnőek.

- Ez esetben tájékoztatom önt valamiről, amit közölhet a rendőrséggel.

Urth behúzta pocakját, és rántott egyet az ingén. Amikor az ing vége előbújott, lassan megtörölte vele szemüvegét. Midőn végzett ezzel, újból bizonytalanul az orrára biggyesztette, majd megszólalt:

- És az mi volna?

- Megmondom önnek, ki volt jelen Villiers halálánál és ki vette mikrofilmre az előadását.

- Egyszóval, megoldotta a rejtélyt?
- Egész nap törtem rajta a fejem. És azt hiszem, megoldottam. - Talliaferro nagyon élvezte a szenzációt, amelyet keltett.

- Hát akkor halljuk!

Talliaferro mély lélegzetet vett. Nem lesz könnyű dolga, noha órák hosszat készült erre a pillanatra.

- A bűnös - mondta - nyilvánvalóan doktor Hubert Mandel.

Mandel hirtelen, elfulladt méltatlankodással Talliaferróra meredt.

- Ide figyeljen, doktor - tört ki ha van bármilyen alap...

Urth magas hangja túlharsogta e közbeszólást:

- Hagyd beszélni, Hubert, hallgassuk meg! Te őt gyanúsítottad, s nincs olyan törvény, amely tiltaná, hogy ő téged gyanúsítson.

Mandel mérgesen elhallgatott.

Talliaferro erőt vett magán, nehogy a hangja remegjen.

- Többről van szó, mint egyszerű gyanúról, Urth doktor. A bizonyíték teljesen nyilvánvaló. Négyen tudtunk a tömegátvitelről, de csak egy közülünk, Mandel doktor látta a kísérletet. Egyedül ő tudta, hogy nem pusztá mendemonda, amiről szó van. Egyedül ő tudta, hogy e tárgyban előadás is készült. Mi hárman csak annyit tudtunk, hogy Villiers labilis idegrendszerű ember. Mibennünk is felmerülhetett persze a gondolat, hogy Villiers talán mégis igazat mondott. Felkerestük Őt tizenegy órakor szobájában, gondolom, épp azért, hogy ezt ellenőrizzük, bár ezt nyíltan egyikünk sem mondta ki. Villiers azonban még a szokottnál is bolondabban viselkedett.

- Vegye tehát figyelembe Mandel doktor speciális ismereteit és indítékait. A tetejébe, Urth doktor, még valamit meg kell gondolnia: bárki állt is szemben Villiersszel éjfélkor, bárki látta is Őt összeesni, bárki mikrofilmezte is le az előadását {maradjon az illető egyelőre névtelen}, rettenetesen meg kellett ijednie, amikor látta, hogy Villiers életre kel, és amikor hallotta, hogy telefonon beszél valakivel. Tettesünk pánikba esve egy dolgot világosan felismert: meg kell szabadulnia az egyetlen terhelő tárgyi bizonyítéktól.

- Meg kell szabadulnia az előadás exponált filmjétől, éspedig oly módon, hogy más ne találhassa meg, s hogy ő később, ha már senki sem gyanúsítja, újból magához vehesse. A külső ablakpárkány erre a célra eszményi helynek látszott. Gyorsan kinyitotta tehát Villiers szobájának ablakát, a filmcsíkot kitette a párkányra, s aztán odébbállt. Így aztán, ha Villiers életben marad, vagy ha a telefonbeszélgetésnek lett volna valami eredménye, akkor is csak azt vitatták volna, ki mond igazat, Villiers-e vagy a tettes, márpedig könnyű lett volna bebizonyítani, hogy Villiers labilis idegrendszerű.

Talliaferro diadalmas arckifejezéssel elhallgatott, mint akinek érvelése megcáfolhatatlan.

Wendel Urth hunyorogva rápillantott, összekulcsolta a kezét; hüvelykujjai úgy jártak, mint a motolla, bő ingmellét csapkodták.

- És mi ennek a jelentősége? - kérdezte.

- Az, hogy a tettes kinyitotta az ablakot, s a filmet szabad levegőre tette ki. Mármost, Ryger tíz évig élt a Ceresen, Kaunas a Merkúron, jómagam pedig a Holdon, néhány kurta szabadságtól eltekintve egyfolytában. Tegnap többször is emlegettük, milyen nehezen tudunk akklimatizálódni a Földhöz.

- Azokon a bolygókon, ahol dolgozunk, nincs levegő. Sohasem megyünk ki úrruha nélkül a szabadba. Elképzelhetetlen számunkra, hogy nyílt térségnek tegyük ki magunkat. Ablakot csak nagy lelki viaskodás árán tudnánk felnyitni. Ezzel szemben Mandel doktor mindig a Földön élt. Neki egy ablakot kinyitni csupán jelentéktelen izommunka kérdése, Ő megtehette. Mi nem. Tehát: ő a tettes.

Talliaferro, arcán halvány mosollyal, hátradőlt székében.

- Irgalmas világúr! Telitalálat! - kiáltotta lelkesen Ryger.

- Szó sincs róla! - dörögte Mandel ültéből félig felemelkedve, mintha Talliaferróra akarná vetni magát. - Nyomorúságos koholmány! Egy szó sem igaz belőle. Hogyan illik bele az a felvétel, amely Villiers telefonüzenetéről a birtokomban van? Villiers az osztálytárs szót használta. Az egész szalag nyilvánvalóvá teszi, hogy...

- Akkor már haldokolt - válaszolta Talliaferro. - Amit mondott, az az ön saját bevallása szerint is jórészt érthetetlen. Anélkül hogy meghallgattam volna a szalagot, kérdezem, Mandel doktor, igaz-e, hogy Villiers a felismerhetetlenségig eltorzult hangon beszélt?

- De hát... - kezdte Mandel zavarodottan.

- Bizonyos vagyok benne. Akkor hát okunk van feltételezni, hogy ön előre hamisított egy szalagot, amelyen ez a terhelő osztálytárs szó előfordul.

- Úristen - mondta Mandel honnan tudtam volna előre, hogy a kongresszuson Villiers osztálytársai is jelen lesznek? Honnan tudtam volna, hogy ők is hallottak a tömegátvitelről?

- Bizonyára Villiers említette önnek. Feltételezem, hogy ez történt.

- Ide figyeljen - mondta Mandel önök Villierst tizenegy órakor még élve látták! A rendőrségi orvos, aki a holttestet nem sokkal hajnali három után látta, kijelentette, hogy Villiers már legalább két órája halott. Ez bizonyos. A halál tehát tizenegy és egy óra között állt be. Tegnap este egy késői konferencián voltam. Tucatnyi, vitathatatlanul szavahihető tanúval tudom igazolni, hogy tíz és két óra között mérföldekre voltam a szállodától. Elég ez önnek?

Talliaferro egy pillanatig hallgatott, aztán makacsul folytatta:

- Még így sem győzött meg. Tétélezzük fel, hogy ön fél háromkor ért vissza a szállodába. Bement Villiers szobájába, hogy megbeszéljék az előadást. Az ajtót nyitva találta, vagy volt hozzá kulcsa. Akárhogy történt is, Villierst holtan találta. Megragadta az alkalmat, mikrofilmre vette az előadást...

- De ha már halott volt, és senkinek sem telefonálhatott, miért rejtettem el a filmet?

- Hogy eloszlassa a gyanút. Lehet, hogy van biztos helyen egy másik filmje. Egyébként is az ön szaván kívül nincs más bizonyíték rá, hogy az eredeti előadás megsemmisült.

- Elég! Elég! - kiáltotta Urth. - Az elmélete igen érdekes, Talliaferro doktor, de a saját súlya alatt összeomlik! Talliaferro a homlokát ráncolta.

- Lehet, hogy önnek ez a véleménye...

- Mindenkinek ez volna a véleménye. Helyesebben, minden gondolkodni képes embernek. Nem látja, hogy Hubert Mandel túl sokat tett ahhoz, semhogy bűnös legyen?

- Nem - válaszolta Talliaferro.

Wendell Urth jóindulatúan elmosolyodott.

- Ön, mint tudós, Talliaferro doktor, kétségtelenül sokkal okosabb annál, semhogy tények és érvek ellenére beleszeressen a saját elméletébe. Tegye meg nekem azt a szívességet, hogy mint detektív ugyanígy' viselkedik!

- Gondolja meg, hogy ha Mandel doktor okozta volna Villiers halálát, és alibit hamisított volna magának, vagy ha Villierst holtan találja, és megragadja ezt az alkalmat, akkor valójában milyen kevés tennivalója lett volna. Miért készített volna mikrofilmet az előadásról, vagy miért állította volna, hogy valaki ezt tette? Hisz egyszerűen elvihette volna az előadást. Rajta kívül ki tudott az előadás létezéséről? Senki. Nem volt oka feltételezni, hogy Villiers bárkinek szólt róla. Villiers betegesen titkolózó ember volt. Mandel teljes joggal feltételezhette volna, hogy senkinek sem beszélt az előadásáról. Senki sem tudta, hogy Villiers előadást fog tartani, csak Mandel doktor. Az előadást előre nem jelentették be. Kivonatot nem készítettek róla. Mandel doktor nyugodtan ellophatta volna az előadást.

- Még ha utóbb megtudta volna is, hogy Villiers az osztálytársainak beszélt a felfedezéséről, ez sem változtatott volna a dolgon. Osztálytársainak semmiféle bizonyítékuk nem lett volna, kivéve egy olyasvalaki szavát, akit örülnek tartanak. De Mandel bejelentette, hogy az előadás elégett, azt állította, hogy Villiers nem egészen természetes halállal halt meg, keresni kezdte a mikrofilmet, egyszóval, mindent elkövetett, amivel gyanút ébresztett önmaga iránt, olyat, amelyet csak ő maga ébreszthetett, holott ahhoz, hogy tökéletes büntetett kövessen el, csak a száját kellett volna tartania. Ahhoz, hogy ő legyen a tettes, mindenki másnál, akit valaha életemben ismertem, ostobábbnak, egyenesen bárgyúnak kellene lennie. És Mandel doktor semmiképp sem ostoba vagy bárgyú.

Talliaferro elgondolkodott, de kifogyott az ellenvetésből.

- Akkor ki tette? - kérdezte Ryger.

- Hármuk közül az egyik. Ez nyilvánvaló.

- De kicsoda?

- Ez is nyilvánvaló. Már abban a pillanatban tudtam, ki a bűnös, amikor Mandel doktor befejezte a történetek elbeszélését.

Talliaferro ellenszenvvel méregette a kövérkés extraterrológust. A blöff őt nem ijesztette, de két társára hatással volt. Ryger a száját csücsörítette, Kaunas alsó állkapcsa úgy fittyedt le, mint egy idiótáé. E pillanatban mindketten ahhoz hasonlítottak.

- Hát akkor melyikünk a tettes? Halljuk!

Urth egyet pislogott.

- Mindenekelőtt szeretném, ha világosan látnák, hogy a legfontosabb a tömegátvitel. S ez még megmenthető.

Mandel homlokát ráncolva, panaszos hangon megszólalt:

- Mi az ördögöt beszélsz, Urth?

- Aki mikrofilmet készített az előadásról, valószínűleg megnézte, amit lefotografált. Nem hinném, hogy ideje vagy kellő lélekjelenléte lett volna, hogy elolvassa, s ha elolvasta, akkor sem hinném, hogy... tudatosan emlékszik rá. Csakhogy itt az agyszondázás. Ha csak rápillantott az előadásra, minden, ami a recehártájára esett, kiszondázható.

Mindannyian nyugtalanul izegtek-mozogtak.

- Nem kell félniük az agyszondázástól - tette hozzá gyorsan Urth. - Kellő óvatosság mellett, s kiváltképpen, ha az illető önként vállalja, a művelet veszélytelen. Baj általában csak akkor származik belőle, ha valaki felesleges ellenállást tanúsít, mert ilyenkor egyfajta lelki hasadás áll be. Ha tehát a bűnös önkéntes vallomást tesz, az én kezembe adja magát...

Talliaferro felnevetett. A homályos szoba csendjében e hirtelen kacaj harsányan csendült. Urth olyan átlátszó, olyan naiv pszichológiához folyamodott!

Szavainak e hatására Wendell Urth szinte zavarodottnak látszott, és szemüvege felett komoly pillantást vetett Talliaferrora.

- Elegendő befolyásom van a rendőrségnél ahhoz, hogy a szondázást teljesen bizalmasan kezeljék.

- Nem én tettem! - tört ki hevesen Ryger.

Kaunas tagadólag rázta a fejét.

Talliaferro méltóságán alulinak tartotta, hogy válaszoljon.

Urth felsóhajtott.

- Akkor meg kell mondanom, ki a bűnös. Ez traumás következményekkel fog járni. Csak súlyosbítni fogja a dolgokat. - Még erősebben nyomkodta a hasát, ujjai megrándultak. - Talliaferro doktor megmagyarázta, hogy a filmet azért rejtették el a külső ablakpárkányon, hogy ne találják meg, és hogy ne érje baj. Egyetértek vele.

- Köszönöm - mondta szárazon Talliaferro.

- De hát miért hiszi valaki, hogy a külső ablakpárkány különlegesen biztonságos rejtekhely? A rendőrség kétségtelenül ott is kereste volna.

- Hisz még a rendőrség nélkül is megtalálták a filmet. Ki az, aki mindent, ami egy épületen kívül van, különlegesen biztonságos helynek tekint? Nyilvánvalóan olyasvalaki, aki régóta levegőtlen világban él, s akinek agyába vészték, hogy alapos elővigyázatossági intézkedések nélkül sose hagyjon el zárt helyiségeket. Aki például a Holdon él, annak fogalmai szerint minden, amit a Hold épületein kívül elrejtenek, viszonylagos biztonságban van. Az emberek csak ritkán merészkednek ki az épületből, s akkor is csak különleges teendők miatt. Így hát az ilyen ember egy biztos rejtekhely kedvéért legyőzné az ablak kinyitásával járó aggályait, és vállalná a tudat alatt légüres térnek tartott külvilág veszélyét. Elegendő hozzá az a reflexgondolat, hogy az elrejtendő tárgy a lakott épületen kívül biztonságban van.

- Miért épp a Holdról beszél, Urth doktor? - sziszegte összeszorított fogakkal Talliaferro.

- Csak példaképpen említettem a Holdat - válaszolta nyájasan Urth. - Amit eddig mondtam, mindhármukra érvényes. De most jön a döntő kérdés, a haldokló éjszaka kérdése.

- Villiers halálának éjszakájáról beszél? - kérdezte homlokát ráncolva Talliaferro.

- Nem, bármely éjszakáról. Mert nézzék csak, feltéve, hogy a külső ablakpárkány biztonságos rejtekhely, akkor is, melyikük volna olyan őrült, hogy egy exponált film- csík számára is biztonságos rejtekhelynek higgye? Igaz, a mikrofilm nem nagyon érzékeny, gyártási módja következtében mindenféle esetleges körülmény közt is előhívható. Diffúz éjszakai megvilágítás nem tenne különösebb kárt benne, de diffúz nappali fény néhány perc alatt, közvetlen napfény pedig azonnal tönkretesz. Ez köztudomású.

- Folytasd, Urth! - szólalt meg Mandel. - Mire akarsz kilyukadni?

- Ne sietess! - válaszolta Urth duzzogó arckifejezéssel. - Szeretném, ha ezt mindannyian világosan látnák. A bűnös mindenekelőtt a filmet akarta biztonságba helyezni. Hisz csakis a film rögzítette ezt a neki és a világnak egyaránt felbecsülhetetlen értékű találmányt. Miért tette hát olyan helyre, ahol a kelő Nap úgyszólván pillanatok alatt feltétlenül tönkretesz? Csakis azért, mert nem számított rá, hogy valaha is felkel a Nap. Az éjszakát, mondhatni, halhatatlannak tartotta. De az éjszaka nem halhatatlan. A Földön az éjszaka meghal, és átengedi helyét a nappalnak. Még a hathónapos sarki éjszaka is meghal egyszer. A Ceresen az éjszaka csak két óra hosszát tart, a Holdon két hétig. Ezek is halandó éjszakák tehát, s Talliaferro doktor és Ryger doktor tudja, hogy a nappalnak el kell jönnie.

Kaunas felállt.

- Várjon csak...

Wendell Urth szembenézett vele.

- Már nincs mire várunk, Kaunas doktor. A Naprendszerben a Merkúr az egyetlen nagyobb égitest, amely csak egyik oldalát fordítja a Nap felé¹. A Merkúr felszínének háromnyolcada még a libráció² figyelembevételével is valódi sötét oldal, sohasem látja a Napot. A sarkvidéki csillagvizsgáló ennek a sötét

---

1 Időközben felfedezték, hogy a Merkúrnak nem kötött a tengelyforgása, tehát felszínén is váltakoznak a napszakok. Egy teljes „Merkúr-nap” tartama 160 nap. Minthogy így is kb. 80 napig tart egy Merkúr-éj. a novella sarkalatos pontja még ilyen körülmények között is változatlan marad. (A szerkesztő megjegyzése.)
2 libráció (itt): a tengely körüli forgás ingadozásai (latin)

oldalnak a peremén van. Ön tehát tíz év alatt megszokta, hogy az éjszaka halhatatlan, s hogy a sötétség örökkévaló. Így hát rábízta az exponált filmet a földi éjszakára, s izgalmában megfeledkezett arról, hogy itt az éjszaka halandó...

Kaunas előrelépett.

- Várjon...

Urth doktor könyörtelenül folytatta:

- Elmondták, hogy amikor Mandel Villiers szobájában beállította a polarizátort, Ön a napfény láttára felsikoltott. Miért? Vajon a Merkúr napjától való begyökerezett félelmében tette-e, vagy azért, mert hirtelen ráeszmélt, hogy terveit tönkreteszi a napfény? Az ablakhoz rohant. Vajon azért-e, hogy beállítsa a polarizátort, vagy azért, hogy megnézze a tönkrement filmet?

Kaunas térdre esett.

- Nem szándékosan tettem! Beszélni akartam vele, csak beszélni akartam vele, de ő üvöltöni kezdett, és Összeesett! Azt hittem, meghalt. Az előadás a párnája alatt volt, s a többi már jött magától. Mire észbe kaptam, már nem tudtam visszakozni. De semmit sem tettem szándékosan! Esküszöm!

Félkört alkottak körülötte. Wendell Urth részvételtjes szemmel nézte a nyöszörgő Kaunast.

A mentők jöttek, és távoztak. Talliaferro egy idő után erőt vett magán, s kimérten Mandelhez fordult:

- Remélem, uram, nem fog neheztelni az itt elhangzottak miatt.

Mandel ugyanilyen kimérten válaszolt:

- Azt hiszem, mindannyian okosan tesszük, ha az elmúlt huszonnégy óra eseményeiből minél többet elfelejtünk.

Már az ajtóban álltak, távozásra készen, amikor Wendell Urth félrebillentett fejjel, mosolyogva megszólalt:

- Fennmaradt még a honoráriumom kérdése...

Mandel meghökkenve nézett rá.

- Nem pénzre gondoltam - tette hozzá sietve Urth. - Hanem, amikor elkészül az első, embert szállító tömegátviteli jármű, szeretnék rajta tüstént egy utat tenni.

Mandel továbbra is gondterhelten nézett rá.

- Várj csak! A külső világűrbe való utazás még nagyon messze van.

Urth gyors, tagadó mozdulatot tett a fejével.

- Nem a külső világűrről beszélek. Korántsem! Csak a New Hampshire-i Lower Fallsba szeretnék elmenni.

- Értem. De miért?

Urth felpillantott. Talliaferro legnagyobb csodálkozására az extraterrológus arca szemérmes, de egyszersmind vágyakozó kifejezést öltött.

-Valaha... réges-réges... ismertem ott egy lányt. Sok-sok évvel ezelőtt, de néha eltűnődöm...

(Vámosi Pál)